

เดินหลงทาง

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ตั้งใจฟังธรรม สัจธรรม เราแสวงหาสิ่งนี้ แสวงหาความเป็นธรรม เพราะเราเกิดมาเป็นโลก จิตใจเราเป็นโลกใจ จิตใจเราเป็นโลกเพราะเราเกิดมาในสมมุติ เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา **พระพุทธศาสนาสอนถึงที่สุดแห่งทุกข์ ถ้าสอนถึงที่สุดแห่งทุกข์ เราปรารถนาเพื่อความพ้นทุกข์**

เราปรารถนาความพ้นทุกข์ เห็นไหม เราอุทิศสำหรับขวนขวายมาวัดมาวาเพื่อมาประพฤติปฏิบัติ เวลาจะประพฤติปฏิบัติ เราจะประพฤติปฏิบัติเราเอาอะไรประพฤติปฏิบัติ เวลาครูบาอาจารย์ของเรานะ ท่านเอาหัวใจของท่านประพฤติปฏิบัติ แต่เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติเราใช้ความคิดของเรา เรามีความเจตนา เรามีความเชื่อ เรามีศรัทธาความเชื่อ เราขวนขวายของเรา แล้วเราจะประพฤติปฏิบัติ

แต่การประพฤติปฏิบัติ เป็นสัจจะความจริง ถ้าเป็นสัจจะความจริงเข้าสู่สัจธรรม แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราปฏิบัติโดยสมมุติโดยความเชื่อความเห็นของเรา มันยังไม่เป็นความจริงใจ ถ้ามันเป็นความจริง เห็นไหม ทั้งๆ ที่มีศาสนา ทั้งๆ ที่มีองค์-สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนาะ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนาะ เวลาท่านเกิดมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ด้วยความปรารถนาของท่าน เวลาท่านประพฤติปฏิบัติของท่านไม่มีคนสอน เวลาไปกับเจ้าลัทธิต่างๆ ความว่าเจ้าลัทธิต่างๆ มีคนสอน สอนอย่างที่เขาเชื่อ สอนอย่างที่เขาเข้าใจ แต่มันไม่เป็นความจริง ไม่เป็นความจริง เพราะมันไม่มีอยู่

แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องขวนขวายสิ่งที่ไม่มี “แล้วธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม ธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม” แล้วมันมีอยู่อย่างไรละ มันมีอยู่อย่างไร ถ้ามันมีอยู่โดยสัจจะโดยความจริง โดยสัจธรรม แต่ในเมื่อจิตใจของคนมันเป็นสมมุติ จิตใจของคนมันยังเป็นอนิจจัง จิตใจของคนยังยึดมั่นถือมั่นอยู่ การยึดมั่นถือมั่นอยู่เอาสิ่งนั้นไปค้นคว้า เอาสิ่งนั้นค้นคว้า

ค้นคว้ามามากจากไหน ค้นคว้ามามากก็ได้สิ่งที่ปลอมที่มันไม่จริงมาอย่างนั้นไง

สิ่งที่ไม่มี ไม่มีคือว่าไม่มีใครสามารถรู้ค้นค้นค้นธรรมอันนี้ขึ้นมาให้เป็นความจริงขึ้นมาในใจของผู้ที่รู้จริงได้ มันไม่มี พอไม่มีเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไปประพฤติปฏิบัติกับเขา เวลาเขาจะเช็ดชูอย่างไร เขาจะมีความเห็นเหมือนกัน แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสธมาตลอด ปฏิเสธมาตลอด เห็นไหม

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมาตรัสรู้เองโดยชอบ ถ้าตรัสรู้เองโดยชอบเห็นไหม กำหนดอานาปานสติ กำหนดอานาปานสติจิตสงบเข้ามา ถ้าจิตมันสงบเข้ามา เห็นไหม พอจิตมันสงบเข้ามา บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณอันนี้มันไม่ใช่ มันไม่ใช่คือว่าจิตสงบเข้ามาแล้ว มันรู้โดยข้อเท็จจริงของเขา รู้โดยข้อเท็จจริง ดุสิ ดุคนทำอภิญญา รู้สิ่งต่างๆรู้โดยอภิญญา อภิญญาความรู้อย่างนั้น

แต่เวลาอัสวักขยญาณเข้ามาทำลายอวิชชาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำลายพญามารในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นนะมันถึงเป็นความจริง ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา เห็นไหม สิ่งที่ไม่มี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสามารถรู้ค้นค้นขึ้นมาได้

แต่ในปัจจุบันนี้ถึงพุทธกาล ความจริงมีอยู่ ความจริงมีอยู่ แต่ความจริงมีอยู่ สิ่งที่สังขธรรมความจริงมีอยู่ มีอยู่เพราะยืนยันมาจากธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เวลาเราจะมาประพฤติปฏิบัติ เราประพฤติเอาอะไรประพฤติปฏิบัติเราก็เอาความรู้สึกนึกคิดของเราประพฤติปฏิบัติ เอาศรัทธาความเชื่อของเราชวนชวายเป็นเรา

ถ้าชวนชวายเป็น เห็นไหม เวลาคนเดินทาง เห็นไหม คนเดินทางถ้าเดินไม่ถูกต้องเขาก็หลงทาง เดินหลงทาง เวลาเดิน เดิน ทุกคนอยากเดิน ทุกคนอยากจะมาชวนชวายเป็น ทุกคนอยากทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต การก้าวเดิน การชวนชวายเป็นของเรา การเดิน แต่เดินไป ถ้าเดินถูกต้องดิ่งามขึ้นไป ในชีวิตของเขา เขาก็อยู่ของเขาได้

แต่เวลาเขาเดินหลงทาง เดินแล้วมันหลงทาง เวลาหลงทาง หลงทางแล้วทำสิ่งใดมันก็ทำไม่ประสบความสำเร็จทั้งนั้น เพราะมันทำผิดพลาดทั้งนั้น เวลาหลงทาง ถ้าหลงทางหลงเพราะเราไม่รู้จักทางนั้น ทั้งๆ ที่ทางมันมีอยู่ ทางมันมีอยู่เพราะธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ไง ทางมีอยู่ เห็นไหม

ฉะนั้น เวลาเราศึกษา คนเกิดมา เห็นไหม เกิดมาถ้าเราเชื่อใครไม่ได้ เวลาเราเชื่อใครไม่ได้ เราก็ต้องชวนชวายเป็นของเราเอง ทุกคน ทุกคนว่าเรารักตัวเราเอง เราต้องศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็วางธรรมวินัยไว้แล้ว

ปรียัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ในการศึกษาทุกคนจะชื่นชมในการศึกษา ถ้ามีการศึกษา ใครมีการศึกษา มีสติมีปัญหา ทำให้คนคนนั้นไม่เป็นเหยื่อของโลก ไม่เป็นเหยื่อของสังคม เพราะเขามีปัญญาของเขา นี่เป็นการศึกษาทางโลก

นี่พอศึกษาทางโลก เราศึกษาขึ้นมาแล้วเราเกิดทิฏฐิมานะอะไร เกิดทิฏฐิมานะว่าเราฉลาด เห็น เกิดทิฏฐิมานะว่านี่เป็นความรู้ของเราเอง ถ้าเกิดทิฏฐิมานะว่าความรู้ความเห็นเป็นของเรา เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นไป ก็เลสมันก็เอาสิ่งนี้มาสร้างภาพ มันเป็นจินตมยปัญญา ในการประพฤติปฏิบัติของเรา ฉะนั้น เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติมันต้องวางสิ่งนี้ไว้ก่อน ถ้าวางสิ่งนี้ไว้ก่อน วางแล้วเราเอาความจริงของเราเอง เอาความจริงของเรา เราจะประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา เราต้องทำความสงบของใจเราเข้ามา ถ้าทำความสงบของใจเราเข้ามา คือ สสมาธิ ปัญญา

นี่พูดถึงว่านี่ ปรียัติเวลาปฏิบัติ ปฏิบัติมันต้องทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบ เขาเอาใจ เอาใจดวงนี้เป็นผู้รู้คั่น เอาใจดวงนี้เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เวลาเราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ที่เราชวนชวายกันอยู่นี้ เราชวนชวายเราหาอะไร เราหาหัวใจของเราเอง เราหาจิตของเราเอง จิตของเราอยู่กับเราแท้ๆ แต่เราหามันไม่เจอ หา มันไม่เจอเพราะอะไรล่ะ ไม่เจอเพราะเราเกิดมาเป็นมนุษย์ไง เกิดเป็นมนุษย์ธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ เกิดเป็นมนุษย์ในสังขตญาณของมนุษย์ ความรู้สึกนึกคิดมันเป็นเรื่องสถานะของความเป็นมนุษย์

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นมนุษย์นะ ในบรรดาสัตว์ ๒ เท้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด เวลาให้คบบัณฑิตๆ เวลาคบบัณฑิตคบผู้ที่มีคุณธรรมที่สุดคือคบบกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่เวลาเป็นมนุษย์เวลารื้อคั่นๆ กับเจ้าลัทธิต่างๆ มา ๖ ปีรื้อคั่นมาขนาดไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ก็ตรัสรู้ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้เองโดยชอบ

ฉะนั้น เราจะประพฤติปฏิบัติ เวลาจะก้าวเดิน เวลาจะชวนชวาย เวลาจะประพฤติปฏิบัติเราจะปฏิบัติกับใคร เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว หมู่สงฆ์แตกเป็น ๑๘ นิกาย ในนิกายแต่ละนิกายหนึ่งมันก็แตกออกแยกย่อยออกไปมหาศาลเลย เพราะอะไร เพราะความเชื่อ ความเชื่อของเขาในการประพฤติปฏิบัติของเขา มันแตกกระสานซ่านเซ็นกันออกไปทั้งนั้นล่ะ แตกกระสานซ่านเซ็นถ้ามันมีครูบาอาจารย์ที่มั่นคง ครูบาอาจารย์ที่เป็นที่ดี เห็นใหม่ มันก็สืบต่อเนื่องกันมา

ถึงเวลาแล้วในสมัยปัจจุบันนี้ ในกึ่งพุทธกาลมันมีครูบาอาจารย์ของเรานะ มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านมาชวนชวายของท่าน ท่านมาปฏิบัติของท่าน ท่านทำความจริงของท่านขึ้นมา ก่อนหน้านั้นก็มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ เป็นเกจิอาจารย์ เป็นฆานโลกีย์ เป็นเรื่อง

อภิญญา เขาทำกันเพื่อระลึก เพื่อต่างๆ มันมีอยู่จริงหรือไม่

มันมีอยู่จริงนี่ไง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ เขาได้อภิญญา เขาระลึกอดีตชาติได้ เขารู้ถึงอนาคตได้ เขารู้ของเขาได้ เรื่องของจิต ถ้าทำความเข้าใจของใจเข้ามา ถ้าจิตสงบมันสงบเป็นสมาธิขึ้นมา มันเป็นเรื่องของฌานโลกีย์ มันเป็นเรื่องอภิญญา เรื่องต่างๆ มันมีของมันอยู่อย่างนั้นนะ เพราะจิตมันมีกำลังใจ

ถ้าจิตทำความเข้าใจไม่ได้ จิตมันก็มีความทุกข์ความยากของเขา พวกฤาษีชีไพรของเขา เขาประพฤติปฏิบัติของเขา เขาอยู่ป่าอยู่เขาของเขา เขาถือศีล ๘ ของเขา เขาทำความเข้าใจของเขา ถ้าทำความเข้าใจของเขา เขาได้อภิญญาต่างๆ เขาก็ได้ของเขาแค่นั้น เพราะมันเจริญแล้วเสื่อม

สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา แต่สิ่งที่การกระทำ ศีล สมาธิ ปัญญาของเขามันก็เป็นอนิจจัง ถ้าเขารักษาศีลของเขา เขาทำความเข้าใจของเขา เขามีอภิญญาของเขา มันก็เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ มันเป็นทุกข์ในตัวของเขา เพราะเขาจะรักษาของเขาไว้ได้อย่างไร

ฉะนั้น เขาต้องดูแลรักษาใจของเขา แล้วมันก็เจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ เขาต้องรักษาของเขา มันเป็นโดยสัจจะเป็นข้อเท็จจริง มันเป็นแบบนี้ แล้วถ้าเกิดเป็นอนัตตาๆ เขาไม่รู้ เพราะเขาไม่ได้ประพฤติปฏิบัติเข้าตามความเป็นจริง โดยเข้าสู่อริยสัจ เขาไม่รู้อย่างนั้น ฤาษีชีไพรเขาไม่รู้อย่างนี้ เขารู้ของเขาในสถานะของจิตที่มันมีกำลัง เห็นไหม กำลังใครมาก กำลังใครน้อย

พวกฤาษีชีไพรคนที่ระลึกชาติได้หลายชาติ บางคนระลึกชาติได้ไม่กี่ชาติ บางคนระลึกชาติไม่ได้เลย มันอยู่ที่กำลังของเขา อยู่ที่บารมีของจิต บารมีที่เขาสร้างของเขา นี่เรื่องของกำลังของจิตๆ ใจ ฉะนั้น เวลาฤาษีชีไพรเขาทำของเขาอย่างนั้น นี่ทำของเขาอย่างนั้นมันเป็นแค่กำลังทางโลก นี่ไง สถานะของความเป็นมนุษย์ จิตที่มันเป็นได้หลากหลายนัก จิตที่มันเป็นไปทั้งนั้น

แล้วเวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านประพฤติปฏิบัติของท่าน ท่านทำความเข้าใจของท่าน ท่านค้นคว้าของท่าน ท่านก็เจอสภาพแบบนี้ ท่านเจอสภาพแบบนี้เพราะท่านผู้ตั้งคิดว่า “เราจะพึ่งพาอาศัยใคร เราจะให้ใครขึ้นนำ” เวลาเดินหลงทางๆ หลงทางในทางไหน หลงทางในทางที่ว่าเราเชื่อถือศรัทธาใคร ถ้าเราเชื่อถือศรัทธาของใครเพื่อให้เขาชักนำเรา ชักนำเพราะอะไร เพราะเราไว้ใจเราไม่ได้ นี่ขนาดเราศึกษามานะ ศีลธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นปัญญาชน

ในสมัยปัจจุบันนี้เรื่องทฤษฎี เรื่องตำรับตำรามันมีให้เราค้นคว้าได้ทั้งนั้น เราก็ไปค้นคว้า มา พอดค้นคว้ามา เห็นใหม่ เพราะเรามีกิเลส เรามีอวิชชา เรามีความชอบไม่ชอบในใจของเรา เราศึกษาสิ่งใดถ้ามันชอบใจ เราก็ว่าสิ่งนั้นมันถูกต้องดีงาม ถ้าสิ่งใดที่มันไม่ชอบใจ ความชอบ และไม่ชอบของเรามันก็เป็นกิเลสของเรา แล้วไปศึกษาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปศึกษาธรรมชาติของครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติ แล้วถ้าเราชอบหรือไม่ชอบ เราไปเข้ากับ ชาติของใคร

แต่ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ที่ท่านเป็นความจริง เราจะค้นคว้า เราจะชวนชวนหาท่านได้ เจอใหม่ นี่ไง ถ้ามันเดินหลงทางๆ มันหลงทางตั้งแต่เราจะฟังปาอาศัยใคร คุณสิ เวลาหลงตา ท่านจะออกประพฤติปฏิบัติ เวลาท่านจะออกประพฤติปฏิบัติ ท่านเรียนจบมหา ท่านตั้งสัจจะไว้ว่าท่านจบมหาแล้วท่านจะออกประพฤติปฏิบัติ เวลาจะออกประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ท่านก็ ตั้งสัจจะขึ้นมาว่า “มรรคผลมันจะมีจริงหรือเปล่า” ทั้งๆ ที่มีศรัทธามีความเชื่อ ขณะที่ค้นคว้า กำลังศึกษาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เพราะศึกษาก็ศึกษาบาลีนี้แหละ เวลาศึกษาเริ่มต้น เห็นใหม่ ศึกษาว่าไปสวรรค์ ไปเรื่อง พรหม มันมีความประณีต ชีวิตเขามีความสุขก็อยากไป เวลาศึกษาเข้าไป เพราะศึกษาในตำรา มันจะลึกซึ้งเข้าไปเรื่อย ถ้าไปก็ยิ่งว่ามันยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ ถ้าเวลาถึงที่สิ้นสุดแห่งทุกข์เข้าสู่ นิพพาน ก็อยาก เห็นใหม่

นี่เรียนตำรา เรียนจากตำรามันมีจริงอยู่แล้ว แล้วก็เชื่อมั่นด้วย แต่เวลาจะออกประพฤติ ปฏิบัติขึ้นมา มันจะมีอยู่จริงหรือเปล่า ฉะนั้น ถึงได้ตั้งสัจจะอธิษฐานว่า “ถ้ามันมีอยู่จริง นั้น ภาวนาค้นนี้ขอให้ชี้ทางมีทางออกให้ได้ หรือถ้าไม่ได้เวลาออกจากภาวนาแล้วถ้านอนให้ฝัน ฝัน ถึงสิ่งที่เรามีกำลังใจ” แล้วพอปฏิบัติอยู่เวลานั่งภาวนาอยู่ไม่ได้หรือ แต่เวลาเลิกแล้วมานอน อยู่มันฝันไป ฝันว่าท่านเหาะ เหาะเลย

นี่มันเป็นการบอกใจ เป็นการบอก ว่าเรามีหนทาง เพราะว่ามันเป็นเรื่องจิต มันเป็นเรื่องความรู้สึก คุณสิ เวลาจิตของเรา เราควบคุมจิตของเราไม่ได้ เวลามันเป็นความทุกข์ มันไป กว้านเอาสิ่งใดมาเป็นทุกข์กับเราทั้งหมด แต่มันจะมีความสุขๆ ถ้ามันศึกษาสิ่งใด มันเข้าใจสิ่ง ใด มันพอใจสิ่งใด มันก็มีความสุขของมัน

นี่ก็เหมือนกัน อธิษฐานของเราแล้วถ้ามันมีอำนาจวาสนาบารมี สิ่งนั้นมันแสดงออก พอ แสดงออกขึ้นมา ฝัน ฝันว่าตัวเองเหาะ เหาะเลย พอเหาะเสร็จแล้ว เวลาจะออกไปประพฤติ ปฏิบัติเราจะหวังพึ่งใคร ก็ตั้งเป้าหมายเลย ท่านบอกท่านได้ยนิกิตติศัพท์ กิตติคุณของหลวงปู่ มัน ตั้งแต่ท่านเป็นเด็กๆ แล้ว ถ้าเป็นเด็กๆ นะ เขารู้ลือ นี้กลิ่นของศีลหอมทวนลม กลิ่นของ คุณงามความดีมันหอมทวนลม รู้ลือกันไปว่า “หลวงปู่มันเป็นพระอรหันต์” ตั้งใจเลยว่าท่าน

จะต้องชวนชวายเข้าไปหาหลวงปู่มันให้ได้

นี่ไง เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเราจะเชื่อใคร ถ้าเดินแล้วมันหลงทางมันจะหลงทางๆ ใครเป็นคนชี้ให้หลงทาง เราศึกษามา กิเลสของเรามันก็ติดดินอยู่ในหัวใจเราอยู่แล้ว แล้วเรา ยิ่งเราจะมาขีดเส้นมัน เราจะยิ่งกำจัดดวงมัน มันยิ่งต่อต้าน แล้วต่อต้านขึ้นมาทำให้เราล้งเลঙ্গสัย ล้งเลঙ্গสัยต้องหาหมู่คณะ เวลาปฏิบัติขึ้นมาให้หาหมู่คณะ หมู่คณะเป็นสัปปายะ อาหาร เป็นสัปปายะ สถานที่เป็นสัปปายะ มีครูบาอาจารย์เป็นสัปปายะ การว่าเป็นสัปปายะ มันอยู่ที่ อำนางวาสนาของคนที่มีมันจะได้ครบสมบูรณ์ไง มันหาได้ยาก

เวลาสมัยหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านทำของท่าน มีคนเชื่อถือศรัทธาขนาดไหนคุณสิ เวลาท่านประพฤติปฏิบัติของท่านไปสังคมที่ต่อต้าน สังคมที่เขาไม่เห็นด้วย เขาก็เพ่งโทษ สังคมที่เขาเชื่อถือศรัทธา เขาก็เคารพศรัทธาของเขา ในโลกนี้มันมีดีและชั่วอยู่ปนเปอยู่อย่างนี้ แม้แต่ในความรู้สึกนึกคิดของเรามันก็เป็นอยู่อย่างนี้

แล้วคนแสวงหา คนที่ตั้งใจของเขา เขาก็แสวงหาของเขา แล้วคนที่จ้องเพ่งโทษจ้อง ทำลายก็มีมหาศาล ในประวัติ ประวัติชีวิตของท่าน ศึกษาแล้วมันสังเวช สิ่งแสวงหาเราก็ แสวงหากัน คนที่เขาเชื่อถือศรัทธา คนที่เขาไม่เชื่อถือศรัทธาเขาก็เพ่งโทษ แล้วเราจะเชื่อใคร เราจะเชื่อใคร

ถ้าเรามีครูบาอาจารย์ที่ดี เห็นไหม มีครูบาอาจารย์ที่ดีจะไม่พาให้เราหลงทาง ถ้าไม่พา ให้หลงทาง มีครูบาอาจารย์ที่ถูกต้องดีงาม เห็นไหม ท่านจะให้เราทำความสงบของใจเข้ามา แต่ถ้าเราด้วยธาตุ ด้วยความเห็นของเรา เราไม่เข้าใจกิเลสในหัวใจของเรา เรามีแต่แรง ปวารณา เรามีแต่ศรัทธา เราก็ว่าเราอยากจะประพฤติปฏิบัติ แล้วถ้ามีใครมาเสนอ เสนอ แนวทาง เสนอต่างๆ เราก็เชื่อฟังเขาไป นี่เชื่อฟังเขาไป

คุณสิ คุณลัทธิศาสนาต่างๆ ความเชื่อมันแตกต่างกันนั้นเลย แล้วความเชื่อของ เขา ความเชื่อของเขา เขาก็มีใจของเขา เขาเคารพศรัทธาของเขา แล้วเรามองสิว่ามันเคารพ ศรัทธามันมีเป้าหมายอะไร เป้าหมายของเขามันคืออะไร เป้าหมายของเขามันไม่เป็นตัวของ ตัวเอง เห็นไหม

แต่เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า **อตตตา หิ อตตโน นาโถ** ตนเป็นที่ พึ่งแห่งตน เวลาจะเวียนว่ายตายเกิด จิตมันเวียนว่ายตายเกิด สถานที่ที่เราเป็นมนุษย์ เราจุติมา เราเกิดในครรภ์ ในไข่ ในน้ำคร่ำ ในโอบปาดิกะ เราเกิด เราเกิดมานี้ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เรา เกิดเป็นสิ่งมีชีวิต จิตมันพาเกิด จิตมันพาเกิด ถ้าจิตมันพาเกิด ถ้าเวลามันจะกำจัดกัน มันก็ต้อง ไปกำจัดกันที่จิตนั้น ถ้ามันกำจัดที่จิตนั้น มันถึงต้องเป็น **อตตตา หิ อตตโน นาโถ** ตนเป็นที่พึ่ง แห่งตน แต่ในลัทธิต่างๆ ที่เขาเชื่อกัน เขาเชื่อโดยการพยากรณ์ เขาเชื่อกันโดยให้คนอื่นเป็น

ผู้บังคับบัญชา ยอมจำนนกับเขา แล้วมันจะไปสิ้นสุดกันที่ไหนล่ะ

นี่พูดถึงความเชื่อในลัทธิศาสนาต่างๆ นะ แล้วความเชื่อในวงปฏิบัติล่ะ ความเชื่อที่ว่า เราเกิดมาเป็นชาวพุทธ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เรามีครูมี อาจารย์ ครูบาอาจารย์ชนิดไหน ครูบาอาจารย์อย่างไร ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ที่เป็นความดี ครูบาอาจารย์ที่เป็นความดี ท่านมีคุณธรรมจริงในหัวใจคุณธรรมนี้สูงส่งมาก

เวลาครูบาอาจารย์ ดูลิ เวลาระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กราบไปด้วย หัวใจ กราบด้วยหัวใจ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นี้สุดยอด เป็นแก้วสารพัดนึก รัตนตรัยของเรา เป็นแก้วสารพัดนึก ถ้าเรายังประพฤติปฏิบัติไม่ได้ เราก็พยายาม พยายามควบคุมตัวเอง ให้อยู่ในประเพณีวัฒนธรรม อยู่ในวัฒนธรรมนี้ วัฒนธรรมของชาวพุทธ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งๆ เราเชื่ออย่างนั้นไปก่อน แต่เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา สิ่งที่มีคุณธรรมที่ครูบาอาจารย์เราที่ท่านจะพาไม่ให้เราออกนอกกลุ่มนอกลู่นอกทาง มันมี สัจธรรม พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี้รัตนตรัยแก้วสารพัดนึก ความเป็นจริงในใจนี้ไม่พาออกนอกลู่นอกทางไป

ถ้าไปออกนอกลู่นอกทางมันไปไหน นี่ไง ถ้ามันจะพาหลงทาง ถ้าจิตใจของเรามันเป็นกิเลส ตัณหาความทะยานอยากแล้วมันอ่อนด้อย มันก็หวังพึ่งอย่างนั้น หวังพึ่งหวังว่าจะได้ประสบความสำเร็จ นี่เดินหลงทาง เดินหลงทางตั้งแต่เข้าหมู่คณะ ตั้งแต่แสวงหาในแนวทางที่จะประพฤติปฏิบัติ นี่เพราะเราไม่มีวุฒิภาวะไง

แล้วทุกคน ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมาท่านแสวงหามาทั้งนั้น ครูบาอาจารย์สมัยที่เริ่มต้น มันยังไม่มี เห็นไหม ถุดงค์กันไป แสวงหากันไป ขึ้นป่าขึ้นเขาไป เพื่อแสวงหาหัวใจดวงนี้ๆ ถ้ามันสงบไปสงบระงับที่ไหน เวลาถุดงค์ไป ที่ไหนที่มันเป็นป่าเป็นเขาเป็นสิ่งที่อันตราย พยายามเอาสิ่งนั้นบังคับใจไม่ให้ใจมันคิดออกนอกลู่นอกทาง ทำความจริงๆ ขึ้นมา ทำความจริงขึ้นมา ถ้าจิตมันสงบ ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าจิตสงบบังคับให้จิตมันสงบบังคับทำสมาธิ

แต่ในปัจจุบันนี้เราไปคิดกันเอง เพราะเราศึกษาจากตำรับตำรา ศึกษาแล้วโลกเจริญ โลกเจริญด้วยปัญญาๆ แล้วมีครูบาอาจารย์ที่ท่านทำแล้วเป็นความจริงขึ้นมาได้ เพราะครูบาอาจารย์ของเราท่านเป็นพระอรหันต์ ท่านสิ้นกิเลสไปแล้ว เราก็เอาแนวทางอย่างนั้น ดูลิ แต่ท่านจะสิ้นกิเลสของท่านได้ ท่านใช้ชีวิตของท่านทั้งชีวิตแสวงหาของท่านขึ้นมา ท่านทำความจริงของท่าน

ศีล สมาธิ ปัญญาเหมือนกัน แต่เป็นศีล สมาธิ ปัญญา ของคนที่มีอำนาจวาสนาบารมี ทำด้วยของเท็จจริง แต่ศีล สมาธิ ปัญญาของเราเป็นสัตถุญาทั้งนั้น ศีล สมาธิ ปัญญาของเรา

เกิดจากความปรารถนา ความศรัทธาเกิดจากความพอใจของเราไง

ถ้ามันไม่เป็นจริงขึ้นมา เห็นไหม ถ้าไม่เป็นจริงขึ้นมามันก็ไม่มีผู้จะไปค้นคว้า ไม่มีผู้ที่จะไปฝึกหัดทำให้เกิดภาวนามยปัญญา ถ้ามันไม่เป็นที่จิตมันจะเอาอะไรมาเป็นคุณธรรม เดินหลงทางๆ มันเดินหลงทางตั้งแต่ศรัทธาความเชื่อ เรามีศรัทธา เราศรัทธาในพระพุทธศาสนา เราศรัทธาในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราศรัทธา เราชวนชวาย เราอยากจะทำประพฤติกปฏิบัติ เวลาปฏิบัติขึ้นมาปฏิบัติโดยกิเลสมันไขว้เขว กิเลสมันขัดตันในใจ มีสิ่งใดถ้ามันเข้ากันได้ มันก็ไปตามมันนั่นเลย

แต่ถ้าเราจะเอาจริงล่ะ เราสละสิ่งนั้นมา ถ้าเราวางสิ่งนั้นมาๆ ชวนชวายหาได้ ถ้ามีครูบาอาจารย์ท่านเป็นจริง ถ้าเป็นจริง เห็นไหม ถ้าเป็นจริงมันมีคุณธรรม คำว่า “มีคุณธรรม” นะ ธรรมเหนือโลกๆ มันไม่มีอะไรเหนือกว่าศีล สมาธิ ปัญญา มันไม่มีอะไรเหนือธรรมในนั้น เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านเป็นธรรมขึ้นมา เห็นไหม สิ่งในโลกนี้มันเป็นขยะทั้งนั้น มันเป็นขยะ สิ่งที่เป็นขยะแต่เราต้องอยู่กับมันไป

คูสิ เวลาเราประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม เรื่องของร่างกายเวลามันขับถ่ายออกมา ของเสียแล้วมันมาจากไหน มันขับถ่ายมาจากร่างกายเรานี้แหละ ร่างกายมันเป็นของชั่วคราวๆ มันไม่มีค่าอะไรเลย แล้วสิ่งที่มีค่ามันคืออะไรล่ะ สิ่งที่มีค่าคือหัวใจใจ ถ้าหัวใจมันพิจารณา มันจับต้องของมันได้ มันเห็นสภาวะแบบนี้

ถ้าสภาวะแบบนี้ นี่ไง ถ้าครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ นะ สิ่งที่มีค่าที่สุดคือศีล สมาธิ ปัญญา สิ่งที่มีค่าที่สุดคือคุณธรรมในใจของท่าน ถ้ามันมีคุณธรรมในใจของท่าน สิ่งอื่นๆ เห็นไหม เราอยู่นะ สอุปาทิเสสนิพพานเศษส่วน เศษทิ้ง ของทิ้ง เพราะอะไร เพราะสติปัญญามันพิจารณาของมัน พิจารณาแม้แต่หัวใจภาวสวะยังทำลายเลย แม้แต่ใจของตัวเองมันยังสลัดทิ้ง แล้วมันจะมีอะไรที่มีค่าล่ะ มันมีค่าก็มีคุณธรรมอันนั้นมันมีค่า

ถ้าคุณธรรมอันนั้นมีค่า ท่านอยู่ในหลักในเกณฑ์ของท่าน แต่! แต่พวกเรามองไม่ออกไป พวกเรามองว่าไม่มีคุณค่าไป พวกเรามองกันว่าสิ่งนั้นมันไม่มีคุณค่า ถ้ามันจะมีคุณค่ามันต้องทำให้กิเลสมันชอบใจ นี่ไง เพราะเรามีความรู้สึกนึกคิดกันแบบนี้ เราถึงเดินหลงทางกัน เราเดินหลงทางตั้งแต่เริ่มต้น เริ่มต้นที่เราจะมีหลักมีเกณฑ์ เราก็หลงไปแล้ว หลงกับกิเลสของเรา มันเห็นค่าอย่างนั้น

แต่ครูบาอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น หลวงตาท่านพูดบ่อย “ถ้าพูดถึงทางโลก หลวงปู่มั่น ชีวิตของท่าน เห็นไหม เหมือนเศษผ้าขี้ริ้วไม่มีค่าเลยทางโลก แต่พูดถึงทางธรรมสุดยอดๆ ครูบาอาจารย์ถ้าเป็นจริงสักธรรมในใจอันนั้นมันสุดยอด” ถ้าสุดยอดเวลาท่านจะสอนเราสอนอย่างไร ท่านสอนเรา สอนเรามันเป็นเรื่องพื้นๆ มันเป็นเรื่องใกล้

ตัวเรา “ลมหายใจเข้าให้หนักพุด ลมหายใจออกออกโอ อย่าทิ้งผู้รู้ อย่าทิ้งพุดโอ” พุดโอนี้แหละมันมีคุณค่ามาก พุดโอนี้แหละทำให้ครูบาอาจารย์ของเราเป็นพระอรหันต์มาแล้ว พุดโอนี้ พุดโอนี้ สิ่งนี้หาให้ได้

แต่เราเห็นว่ามันไม่มีค่า เราไปเห็นเลยนะ “ทำตามสมาบัติ ทำจิตใจมีกำลังขึ้นมา มีใช้ปัญญาก้าวหน้า เดินพิจารณา ทุกอย่างเข้าใจหมดเลย บรรลุธรรม รู้ธรรม” เดินหลงทาง เดินหลงทางเพราะมันเป็นทฤษฎี มันเป็นความเชื่อ มันไม่เป็นความจริง

ถ้ามันเป็นความจริง ครูบาอาจารย์ที่เป็นจริง เวลาจะก้าวเดิน เอาอะไรก้าวเดิน เวลาจะปฏิบัติจะเอาอะไรปฏิบัติ เรายังหาใจเราไม่เจอ มันจะเอาอะไรปฏิบัติ ถ้ามันจะปฏิบัติ ลมหายใจเข้านี้พุด ลมหายใจออกนี้พุด แล้วเวลาพุดโอๆ จิตใจของคน เราเกิดมามีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ โดยสัญชาตญาณของมนุษย์ มนุษย์มีความรู้สึกนึกคิด รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันเกิดดับอยู่ในใจของเราอยู่แล้ว แล้วมันเกิดมันดับ มันคิดของมันไป มันมีความทุกข์ความยากขึ้นมา เพราะมันคิดโดยกิเลสค้นหาความทะยานอยาก

แม้แต่ติดธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ศึกษาธรรมๆ นี่แหละ มันก็เป็นกิเลสทั้งนั้น กิเลสเพราะเรามีอวิชชา มีความไม่รู้ของเราศึกษาไปด้วย เวลาศึกษาไปด้วยถ้าเรามีสติมีปัญญา ชาบซึ่งในธรรมๆ มันวางเฉยๆ มันชาบซึ่งในธรรม “โอโฮโย! มันบรรลุธรรมๆ” มันเพ้อเจ้อ ความเพ้อเจ้ออย่างนี้ดูดีภาวะอ่อนด้อยมาก อานาจาสนาบาโรมีมันไม่มีอำนาจที่จะประพฤติปฏิบัติสิ่งใดได้เลย แล้วสังคมเป็นอย่างนี้ไง ถ้าสังคมเป็นอย่างนี้ เราเกิดมาในสังคมอันอ่อนด้อยอย่างนี้ไง มันถึงเชื่อกันไป

แต่ถ้าเอาจริงๆ ขึ้นมา เราจะเอาจริงของเราขึ้นมา เราจะปฏิบัติ เดินหลงทางมันเสียเวลา คนเดินหลงทางนะ ผิดพลาดไปตลอด การเดินหลงทาง แล้วความเชื่อ ความเชื่อ เห็นใหม่ คุณิ เวลาเรามีศรัทธามีความเชื่อต้องอาศัยความเชื่อนี้แหละ ถ้าไม่อาศัยความเชื่อ ถ้าเป็นฆราวาสเป็นบริษัท ๔ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลย บอกว่าศรัทธา ความเชื่อนี้เป็นอริยทรัพย์ มันเป็นห้วงจักร เพราะเรามีศรัทธามีความเชื่อเราถึงชวนชวายการศึกษา เราถึงชวนชวายมีการกระทำ ความเชื่อมันทำให้เราเข้ามาศึกษา แต่ความเชื่อ ความศรัทธานั้นมันไม่ใช่มรรค ความเชื่อความศรัทธาแก้กิเลสไม่ได้

แต่ความเชื่อความศรัทธามันดึงเราเข้ามา มันดึงให้เราศึกษา ถ้ามีศรัทธามันคงมันกำหนดพุดโอได้มันคงเลย แต่พวกพุดโอจริตมันทำไม่ได้ เพราะอะไร เพราะมันมีปัญญา มันแยกแยะว่ามันไม่มีคุณค่าๆ ใจ ถ้ามันมีคุณค่ามันต้องใช้ปัญญาอบรมสมาธินี้แหละ ถ้าปัญญาอบรมสมาธิมันก็ใช้ความคิดนี้แหละ ความคิดที่เราศึกษาธรรมะ ศึกษาแล้วก็ชาบซึ่ง ชาบซึ่ง

เข้าใจ มันก็วางได้เป็นครั้งเป็นคราว มันวางได้เท่านั้นเอง มันวางได้มันก็เป็นประเพณี
วัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธ ครูผู้แก่ผู้เฒ่าลี เขาไปวัดไปวา กัน จิตใจเขาเป็น
ธรรมๆ เราเคารพนบนอบกัน ผู้แก่ผู้เฒ่าปู่ย่าตายายของเราไปวัดไปวา วัฒนธรรมมันก็ทำให้คน
เป็นคนดี

แต่ในการประพฤติปฏิบัติมันต้องสูงส่งกว่านั้น เพราะวัฒนธรรม เวลาเกิด เกิดในวิภวภู
คนทำคุณงามความดีเสียสละมาก เวลาเขาตายไป ไปเกิดเป็นเทวดา เวลาเกิดเป็นเทวดา
เทวดามารับสดๆ ร้อนๆ เลย เวลาถ้าเราทำกึ่ง จะต้องไปยมบาลตัดสินว่าจะไปไหน นี่ไง จะไป
ไหนๆ เพราะอะไร เพราะมันมีใจ มีจิตวิญญาณนั้นต้องไป ถ้ามีจิตวิญญาณต้องไปมันไปเพราะ
อะไร ไปเพราะเวรกรรมของเขา ถ้าทำดีมันก็ไปดี ทำชั่วมันก็ไปชั่ว

แต่เวลาที่เราจะประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่ มันจะเข้าสู่จิตมันจะรู้มันจะเห็นในหัวใจเรา
ตัวจิตเราเองนี่แหละ เราจะแก้ไข ถ้าเดินไม่หลงทาง เดินให้ถูกต้องดีงาม เห็นใหม่ ถ้าเดิน
ถูกต้องดีงามมันจะเดินเข้ามาด้วยสติด้วยปัญญาของเรา กำหนดพุทธโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ
ทำความสงบใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบได้ ถ้าใจสงบด้วยสัมมาสมาธิ เห็นใหม่ จิตสงบเข้ามา สงบ
เข้ามาถึงตัวใจของตัวเอง

แต่โดยอำนาจวาสนาของคน พอทำสมาธิได้เป็นมิจฉาจะออกกัณฐ์นั้น จะออกกัณฐ์นี้ จะ
พยากรณ์คนนั้น จะพยากรณ์คนนี้ นั่นนะ นี่ไง ถ้ามันเป็นครูบาอาจารย์ที่เดินหลงทาง จิตมัน
เป็นอย่างนี้ เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านหลงทาง ท่านหลงอย่างนี้

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริง เพราะเราก็เคยลุ่มหลงมากับเขา เราก็อยู่
สังคมอย่างนี้ เราก็เชื่อมั่นกันมาอย่างนี้ แล้วมันมีอะไรเป็นขึ้นเป็นอันบ้างล่ะ ถ้ามันไม่มีอะไร
เป็นขึ้นเป็นอัน เป็นขึ้นเป็นอันคือจับต้องได้ บัจฉิตตัง สันทิฏฐิโก มันจับต้องของมันได้ ชีวิตเรา
ความรู้สึกของเรา เราจับต้องของเราได้

ถ้าเราจับต้องของเราไม่ได้ เวลาเราประพฤติปฏิบัติมันล้มลุกคลุกคลานอย่างนี้ อ้อ! ใ้อ
ครูบาอาจารย์ที่เราเชื่อถือมาๆ เขาก็ทำได้แค่นี้ แล้วเพียงแต่เขามีโวหาร แล้วเขาก็พูดเทศนาว่า
การชักนำคน เราก็จะพยายามประพฤติปฏิบัติ แล้วเราก็รู้แค่นี้ เขาก็มีภูมิรู้แค่นี้เอง ทำไมเราไป
หลงเชื่อเขา ถ้ามันมีสติปัญญา เห็นใหม่ เพราะอะไร เพราะเราทำ เพราะเราฝึกหัด จิตใจของผู้
ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันต้องศีล สมาธิ ปัญญา มันจะก้าวหน้า พัฒนาของมันขึ้นไป ถ้ามัน
ไม่ก้าวหน้าพัฒนาขึ้นไปมันจะเป็นพระอริยบุคคลได้อย่างไร

จิตของคน จิตของปुरुชนคนหนาเวลาที่มันประพฤติปฏิบัติขึ้นไป ด้วยมรรคด้วยผล มัน
พัฒนาของมันขึ้นไป เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้า มีสติปัญญาเห็นว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายทั้งปวงต้องดับเป็น

ธรรมดา นี่ไง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ” เขารู้ขึ้นมาจากหัวใจของเขา

เพราะรู้ขึ้นมาจากหัวใจของเขา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเปล่งอนุโมทนาเลย เพราะมีสงฆ์องค์แรกของโลก ผู้ที่รู้เห็นตามความเป็นจริงมาแล้ว นี่พาดกระแส ถ้าจิตใจมันพาดกระแส วิวัฒนาการ พัฒนาการของจิตมันเป็นอย่างนี้ มันต้องมีการกระทำ มันต้องมีความจริงขึ้นมา ถ้ามีตามความเป็นจริงขึ้นมา ถ้าครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงขึ้นมา ท่านจะเอาหลักเกณฑ์นี้มาสอนเรา

แต่ถ้าพูดถึงจิตมันเป็นได้หลากหลายนัก ถ้าศิษย์ไพร่เขาก็เป็นมาแล้ว นี่เรื่องฉานเรื่องสมาบัติ เรื่องความรู้ต่างๆ ไร้สาระ ไร้สาระ เพราะเวลาครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติ หลวงปู่มั่น เห็นไหม ท่านอยู่ในป่าในเขา นี่สมเด็จพระ งาม “ท่านมั่นท่านอยู่ในป่าของท่าน ท่านศึกษาอย่างไร ของเราอยู่กับตำรา เรายังเปิดตำราอยู่ตลอดเวลาเลย แล้วท่านไปศึกษามาจากไหน”

เวลาเราคิดกัน เห็นไหม เราคิดกันว่าคนที่มีการศึกษาเขาต้องนอนจมอยู่กับกองตำรานั้น เขาต้องนอนจมอยู่กับทฤษฎีนั้น แต่ในการประพฤติปฏิบัติ ทฤษฎีนี้เขาศึกษามา ศึกษามาให้ เป็นปริยัติ ศึกษามาให้ เป็นแนวทาง แต่เวลาที่เขาจะปฏิบัติขึ้นไป เขาต้องวางทฤษฎีนั้น ถ้าไม่วางทฤษฎีนั้น ทฤษฎีอันนั้นมันจะสร้างภาพ ทฤษฎีอันนั้นมันจะเตะ มันจะถีบ มันจะเป็นจินตนาการ ทำให้เราล้มลุกคลุกคลาน นี่เดินหลงทาง เดินหลงทางก็เพราะตัวเองกลัวหลงทางก็เลยยิ่งหลงทางเข้าไปใหญ่ไง แต่ถ้ามันเป็นความจริง ทฤษฎีนั้นเขาศึกษามา ศึกษามาให้มีความรู้ แต่เวลาจะออกประพฤติปฏิบัติเขาว่างไว้

เวลาทหารจะออกศึก ออกสงคราม เขาฝึกหัดจนชำนาญของเขาแล้ว เขาไม่ต้องเอาตำราไปหรรอก ตำรานี้เขาต้องศึกษา เวลาคำนวณทหารปืนใหญ่เขายิงปืนใหญ่ เขาคำนวณระยะของมันยังไปตกที่ไหน ยิ่งอย่างไร เขาศึกษาหมด แต่เวลาเขาทำจริงๆ ขึ้นมา เขาไม่ต้องเอาตำราไปด้วยหรรอก

นี่ก็เหมือนกัน เราศึกษามา ศึกษามาเพื่อที่จะประพฤติปฏิบัติ เวลาประพฤติปฏิบัติมันต้องวาง วางตรงนี้ คู่มือ เวลาสมเด็จพระ งามหลวงปู่มั่น “แล้วท่านอยู่ในป่าในเขา ท่านไปศึกษามาจากไหน” “เวลาศึกษาๆ ผมฟังธรรมตลอดทั้งวันเลย” ผมฟังธรรมๆ เห็นไหม คำว่า “ผมฟังธรรม” เวลาธรรมมันผุดนะ คนที่ไม่ประพฤติปฏิบัติมันไม่รู้จัก ถ้ามันรู้จักขนาดธรรมมันเกิดขึ้นในหัวใจมันยังไม่ซึมรรคเลย เวลาธรรมมันเกิด เวลาธรรมมันผุดขึ้นมา มันผุดขึ้นมาสั่งสอนเห็นไหม

คู่มือ เวลาหลวงตาท่านพิจารณาของท่าน พิจารณาของท่านจนว่างหมด มหัศจรรย์มาก ใ้อโฮ! จิตนี้ทำไมมันมหัศจรรย์ขนาดนี้ มันทะลุภูเขาเลากาไปหมดเลย นี่ธรรมผุด ธรรมมาเตือน

ท่านพิจารณาของท่าน ท่านมีอำนาจวาสนาของท่าน หลวงตาท่านพิจารณาของท่าน เวลาพิจารณาไปจิตมันมหัศจรรย์ จิตมันทะลุรุโปร่ง ภูเขาเลากา มันมองผ่านหมดได้เลย ไอ้โฮ! ทำไมจิตมันมหัศจรรย์ขนาดนั้น นี่ไง เวลามันเห็นๆ นะ ธรรมผุดเลย

สิ่งที่เกิดขึ้นเกิดจากจุดและต่อม เกิดจากฐิติจิต เกิดจากกำลังของจิต ングไปหมดเลย ธรรมมาเตือน ท่านพูดบ่อยมากกว่าธรรมะกลัวท่านหลง ธรรมะกลัวว่าหลวงตาท่านจะเดินผิดทาง นี่ไง ทั้งๆ ที่ว่าท่านสร้างอำนาจวาสนาของท่านมา ท่านถึงมีสติมีเขาวงกตมีปัญญา ไอ้ที่รู้ที่เห็น ไอ้โฮ! มันมหัศจรรย์ มันทะลุรุโปร่งไปหมด นั่นไง กำลังของจิตมันรู้มันเห็น ธรรมมาเตือน ธรรมผุดเลย ที่มันเห็น มันรู้ มันเห็นมันมาจากไหน เตือนเพื่อให้ใช้สติ เตือนเพื่อให้ใช้ปัญญา เตือนเพื่อให้เป็นมรรคเิง ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นอย่างนั้นไง นี่ธรรมผุด

ธรรมผุด เห็นใหม่ ถ้าธรรมมันเป็นความจริง เวลามาเตือน เห็นใหม่ สิ่งสว่างไสวสิ่งที่ เป็นจริงมันก็เกิดจากคุณธรรม รู้ เข้าใจ ก็ต้องเป็นพระอรหันต์ไปสิ ก็เตือนเฉยๆ เตือนแล้วให้ ตัวเองชวนชวาย เตือนแล้วให้จิตมันย้อนกลับ ย้อนกลับมา แล้วมาเริ่มต้นแสวงหา เริ่มต้นจับ จุด เริ่มต้นหาเหตุหาผล แล้วเริ่มต้นวิปัสสนา นี่ไง ธรรมผุดๆ ใจ หลวงปู่มันถึงบอกว่า “ฟังธรรม อยู่ตลอดเวลา” คนภาวนาไม่เป็นมันก็ไม่รู้อีกล่ะ

ถ้ามันไม่เป็นมันก็เดินหลงทาง มีอะไรขึ้นมาในใจขึ้นมา โผล่ขึ้นมา ก็ ไอ้โฮ! คุณธรรม นี่ ใจ อุปกิเลส กิเลสอย่างละเอียด กิเลสมันหลอกหลวงมันเอาธรรมะมาอ้างอิง นี่เดินหลงๆ มันเดิน หลงทาง มันเดินอย่างนี้ แล้วเวลาคนที่ประพฤติปฏิบัติไปมันรู้มันเห็นของมันอย่างนี้ แล้ว เห็นเขาเทศนาว่าการ เขาโฆษณาชวนเชื่อกันอยู่ว่าทำอย่างนั้นๆ คนเป็นมันข้าๆ เห็นแล้วมันรู้ว่าอุคิภาวะ นี่ไง เวลาหลวงตาท่านพูด พูดบ่อย เวลาแสดงธรรมเปิดหัวใจเลยว่าเขามีอุคิภาวะ ขนาดไหน รู้ขนาดไหนก็พูดได้ขนาดนั้นนะ

ถ้าเดินหลงทางๆ อย่างนี้ แล้วชักนำให้สัททวิหาริก ชักนำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติหลงใหลได้ ปลื้มไป แล้วหลงใหลได้ปลื้มไป เวลามันเสื่อมมันก็เสื่อมหมด มันไม่มีอยู่จริงอยู่แล้ว มันทำจริง ไม่ได้ มันไม่เป็นความจริง

ถ้าเป็นความจริงนะ ครูบาอาจารย์ของเราเวลาเป็นความจริง ให้กำหนดพุทโธ ให้ใช้ ปัญญาอบรมสมาธิ ให้กำหนดอานาปานสติ กำหนดสิ่งใดก็ได้ ให้จิตสงบเข้ามา ถ้าจิตมันสงบ เข้ามา มันมีค่ามากกว่าสิ่งที่พูดมานี้ทั้งหมด มันมีค่ามากกว่าเพราะอะไร มันมีค่ามากกว่า เพราะมันเป็นสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิเป็นบาทเป็นฐาน เป็นบาทฐานให้เกิดสัมมาปัญญา เกิด ภาวนามยปัญญา

ถ้าไม่มีสัมมาสมาธิเป็นบาทฐาน การประพฤติปฏิบัติ ภาวนามยปัญญา ความเป็น มรรคจะไม่เกิดขึ้นกับใจดวงนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นจินตนาการทั้งหมด สิ่งที่เกิดขึ้น เห็นใหม่ มัน

เป็นปัญญาหลอกทั้งหมด มันเป็นกิเลสหลอกทั้งหมด ถ้ามันเป็นกิเลสหลอก กิเลสมันหลอก ละเอียด กิเลสมันหลอกละเอียดๆ เลย

เวลาหยาบๆ เวลาประพฤติปฏิบัติมีศรัทธามีความเชื่อ พยายามทำของเรา คนมาวัดมา วายังชวนชวายนาคไหน แล้วเวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เขาก็ทำความจริงเป็นจริงของเรา แล้ว เราทำของเรา เวลาทำไปแล้วมันก็หลอก หลอกไปเรื่อยๆ กิเลสมันตามหลอกไปตลอด นี่ไง เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา สิ่งที่ยึดมั่นยึดมั่นอยู่ที่กิเลส กิเลสมันต่อต้าน กิเลสมันพลิกแพลง ทั้งๆ ที่เรามีศรัทธามีความเชื่อ มีศรัทธามีความเชื่อมีการชวนชวาย แล้วรักตัวตนด้วย รักเรา ด้วย เราอยากประพฤติปฏิบัติให้ได้มรรคให้ได้ผล ให้มันเป็นความจริงขึ้นมา เราไม่ต้องการ ความหลอกหลวง เราไม่ต้องการความไม่จริงเลย

เราทำด้วยความจริง แต่ทำไมเวลากิเลสมันโผล่มา กิเลสสมุทัยมันเจือมา ทำไมเชื่อมัน ละ ทำไมเชื่อมัน เขาก็ชวนชวายนาคนี้แล้วก็ทำมาขนาดนี้แล้ว ทำเพื่อคุณงามความดี ทำเพื่อ ความสงบระงับ ทำเพื่อให้หัวใจเราเป็นสังฆธรรม **สังฆธรรม คือ สัมมาสมาธิ คือ ความปล่อยวางให้เป็นอิสระภาพ ให้เป็นสังขะความจริง** ทำไมมันมีสิ่งใดเจือปนมา ทำไมเชื่อมันละ ทั้งๆ ที่ว่าเราเอง เราก็อยากปรารถนาความจริงใจ นี่เดินหลงทาง

ถ้าจะเดินหลงทาง กิเลสมันพาหลง ทางโลกเขา เขาหลงทาง เขามีแต่ความเสียหาย เขา หลงทาง ๑. เข้าไปถึงที่หมายนั้นไม่ได้ ถ้าหลงทางไปแล้วเขาไปเจออุบัติเหตุ เขาหลงทางไปแล้ว เขาไปเจอพวกขุนโจรปล้นชิงทรัพย์สินของเขา เขาเสียหายหมด เพราะเดินหลงทาง ออกนอกคู่ออกนอกทาง

แต่เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา กิเลสที่ยึดมั่นหลอกมันล่อนี่แหละ ที่เราปฏิบัติที่ยึดมั่นไม่ สมความปรารถนาทำแล้วมันไม่ได้ตั้งใจ ก็ใช้กิเลสนี้แหละ กิเลสอย่างหยาบๆ มันก็ทำให้ล้มลุกคลุกคลานอยู่นี่ ขนาดกิเลสหยาบๆ ทำให้ล้มลุกคลุกคลาน

เรามีความจริงของเราขึ้นมา เห็นไหม เราพยายามปฏิบัติของเรา ถ้าปฏิบัติของเรา เรา จะต้องรู้เท่าทัน มันกิเลสภายในใจ เราจะเดินแล้วไม่หลง ถ้าเดินแล้วไม่หลง เรากำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ แค่เป็นสัมมาสมาธิ เพียงแต่เราไปศึกษากันมานี้แล้วมันมีครูบาอาจารย์ คอยพูดไว้ว่า “สมาธิเป็นสมณะ สมาธิมียังมีคุณค่า แค่ทำสมาธิได้มันมหัศจรรย์”

พอมหัศจรรย์ขึ้นมาแล้ว เพราะถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา ปุถุชน กัลยาณปุถุชน มัน เป็นกัลยาณชน มันเป็นผู้ที่ฝึกฝนในการประพฤติปฏิบัติ ฝึกฝนในพระพุทธานุศาสน์ ยึดมั่นถือมั่น ยึดมั่นถือมั่นคือยึดมั่นถือมั่นหัวใจของเรา ถ้าหัวใจมันยึดมั่นถือมั่น จิตใจมันมีกำลังขึ้นมา มัน เป็นคนดีใจ มันเป็นคนดี มันเป็นคนดีที่แสวงหาใจ ถ้าจิตใจมันเป็นความจริง ดุสิต เวลาเขาเผยแผ่ ธรรมๆ กัน คนที่ศึกษาธรรมะมันก็เรรวน เดียวก็เชื่อ เดียวก็ไม่เชื่อ พอเชื่อแล้วมันจริงหรือไม่จริง

มันเรรวน

แต่ถ้าเราทำความเข้าใจเข้ามา ถ้ามันรู้จริงของมัน มันมั่นคงตรงนี้ ถ้ามันคงตรงนี้มันเป็นกัลยาณปุถุชน ถ้ากัลยาณปุถุชนพยายามรักษา แค่อ้อมมาสมาธิ ครูบา-อาจารย์ท่านสอน สอนอย่างนี้ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านสอนมาตลอด ทำความสงบใจให้ได้ ถ้าใจมันสงบแล้วคนคนนั้นเป็นคนดี จิตใจผู้ที่ทำให้ความสงบของใจได้ ผู้ที่ยังอยู่ในหลักเกณฑ์ ข้อวัตรปฏิบัติก็สมบูรณ์ ทุกอย่างก็สมบูรณ์หมดละ

แต่ถ้าจิตมันเสื่อมมันทิ้งๆ ขว้างๆ มันไม่เอาอะไรเลย ไม่เอาอะไรเพราะอะไร เพราะจิตใจมันไม่มีค่า เพราะตัวตนเราไม่มีค่า ถ้าเราไม่มีค่า สรรพสิ่งก็ไม่มีค่าไปหมดเลย

แต่ถ้าเราพยายามมีสติมีปัญญาชวนชวายเป็นของเราขึ้นมา ถ้าจิตมันมีค่า จากปุถุชน เป็นกัลยาณปุถุชน เพราะกัลยาณปุถุชนมันมาอย่างไรละ ที่เป็นกัลยาณปุถุชนมันมาอย่างไร มันมาจากเราตั้งใจทำใหม่ เราตั้งใจ เรามีสติแล้วเรากำหนดพุทฺโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิจิต มันสงบเข้ามา มันมาเพราะความเพียรของเรา มาเพราะความเพียร ความวิริยะ ความอดุสหาหะ มาเพราะความเพียรของเรา นี่สิ่งที่เกิดขึ้นมันเกิดจากสติ เกิดจากศีลที่สมบูรณ์ เกิดจากการกระทำ การกระทำที่เป็นสัมมาทิฐิฐีความเห็นถูกต้องดีงาม มันถึงเป็นแบบนี้

ถ้ามันเป็นแบบนี้ขึ้นมา มันเกิดขึ้นมาเพราะความเพียร ที่นี้ความเพียรมันจะต้องรักษา จะต้องดูแล คนที่มีหลักมีเกณฑ์ ดุสิต พระปฏิบัติเรานี่ เขาบอกว่า “ศีลนี้รักษาไม่ได้ ทำไม่มีประโยชน์” มันจะรักษาไม่ได้ได้อย่างไร ถ้ามันรักษาไม่ได้มันก็ไม่มีความหมายในนี้ ใจที่ว่าตัวตนของเราไม่สำคัญ สรรพสิ่งมันจะไม่สำคัญหมดเลย แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าเรายังทำสัมมาสมาธิไม่ได้ เราก็ยังจับจดอยู่ เราก็ยังสับสน

แต่ถ้าทำสมาธิได้ สมาธิเป็นสมาธิได้ สมาธิมันเกิดจากอะไร สมาธิมันเกิดจากหายใจ เข้านี้กพุท หายใจออกนี้โกธ สมาธิมันเกิดจากปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าสมาธิมันเกิดขึ้นมา แล้วสมาธิก็เป็นสมาธิใจ แต่ถ้าคนดูสมาธิภาวะอ่อนด้อย เห็นไหม ดุสิต ไปดูที่ครูบา-อาจารย์ที่ที่พาหลง เขาทำได้แค่นี้ บางคนทำไม่ได้ด้วย ในปัจจุบันนี้ทำความเข้าใจทำกันไม่เป็น ถ้าทำความเข้าใจทำไม่เป็น จุดเริ่มต้นไม่มี

เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายทั้งปวงต้องดับเป็นธรรมดา แล้วมันเกิดที่ไหนล่ะ? ของมันจะเกิดมันเกิดตรงไหน สิ่งที่เกิดมันยังไม่ว่าจะเกิดตรงไหนแล้วมันจะดับอย่างไร?

ถ้ามันจะเกิด เห็นไหม เพราะปัญจวัคคีย์นี้อุปัฏฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อยู่ ทำความสงบใจมา ๖ ปี ๖ ปีจิตมันมีหลักเกณฑ์อยู่แล้ว เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธัมมจักขุ เพราะจิตมันฝึกหัดมา ทำความเพียรมา ๖ ปี เวลา ๖ ปีจิตมันมีกำลังมี

ตั้งมั่น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรม **เทวเม ภิกขเว** ทางสองส่วนที่ไม่ควร
 เสพ อัดตถิลมถานุกโยค กามสุขัลลิกานุกโยค แล้วสิ่งที่ควรเสพมันควรเสพมรรค

มรรค คืออะไร สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปो สัมมากัมมันโต เวลาถ้าจิตมันมีการกระทำมี
 กิจจญาณ เห็นใหม่ มันจะเกิดความสุขสว่างไสว เกิดปัญญา เกิดความรู้แจ้ง นี่เทศนาว่าการไป
 ปัญญามีใคร่ครวญตาม ใคร่ครวญตามไป เวลาที่มีดวงตาเห็นธรรม เห็นใหม่ มันเกิดที่ไหน มัน
 ดับที่ไหน

เราจะประพฤติปฏิบัติก็ปฏิบัติตรงนี้ ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติของท่านมา ท่านทำ
 ความจริงของท่านมา สิ่งที่แสดงธรรมๆ หลวงปู่มั่นแสดงธรรมก็เป็นธรรมของหลวงปู่มั่น เวลา
 หลวงเสาร์แสดงธรรมก็เป็นธรรมของหลวงปู่เสาร์ แต่เวลาท่านแสดงธรรมๆ แสดงธรรมเพื่อจะ
 ชักจูงหัวใจของผู้ฟัง ผู้ฟังผู้ที่ประพฤติปฏิบัติถ้ามันมีสติมีปัญญามันกำหนดตามทัน ตามทันมัน
 พิจารณาของมันไป เพื่อยกหัวใจตนเองขึ้นใจ ถ้าหัวใจมันยกขึ้น ฉะนั้น ถ้ามันมีหัวใจให้ยก แต่
 เราไม่มีหัวใจให้ยก มันยกด้วยความคิด ความคิดคือสัญญา รู้ไปหมด ฟังทุกวันๆ จนรู้ว่าจะพูด
 เรื่องอะไรนะ เทศน์แทนได้เลย แต่ความจริงไม่มี

ถ้าเป็นความจริงมี เห็นใหม่ ทำความสงบใจให้ได้นี่พื้นฐาน ถ้าทำความสงบใจครูบา
 อาจารย์ท่านสอนอย่างนั้น ทำความสงบใจมาก่อน ถ้าใจมันสงบแล้วมีหลักมีเกณฑ์แล้วรำพึง
 ไป เวลาคนทำความสงบของใจได้ ถ้าทำความสงบใจได้ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อปัปนา
 สมาธิ แล้วใครที่เป็นสมาธิแล้วถ้าเห็นนิมิตต่างๆ มันเห็นนิมิต แค่มันคิดว่าสิ่งนั้นเป็นคุณธรรม
 สิ่งนั้นมันมีรสชาติ มันก็ไปของมันสักพักหนึ่ง พอไปแล้วจิตเสื่อมหมด เพราะส่งออก พอรู้ว่าสิ่งนี้
 มันตตินิมิต มันไปเห็นนิมิตแล้วส่งออกไป เราจะแก้ไขอย่างไร? แก้ไขก็กลับมาพุทโธชัดๆ ถ้ามัน
 เอาคำบริกรรมผูกมัดหัวใจไว้ ถ้าจิตมันผูกมัดกับคำบริกรรมไว้ ถ้าจิตมันเคยสงบ สงบเห็นนิมิต
 ได้

ฉะนั้น ถ้ามันผูกไว้กับคำบริกรรมพอมันสงบแล้วไปก็เหมือนเดิม ถ้าไปก็เสื่อมอีก ถ้า
 เสื่อมอีกก็ทุกข์อีก ให้มันเซ็ดใจ ถ้ามันเซ็ดแล้วมันก็มัดกับพุทโธไว้ถ้าเห็นนิมิต แต่ถ้าจิตมันสงบ
 จิตพอมันสงบแล้วมันจะไปรู้เห็นสิ่งใดๆ รู้แล้วมันติดความรู้รู้ความเห็นนั้น ถ้าติดความรู้
 ความเห็นนั้นตัวกำลังของจิตอยู่ไหน ตัวสัมมาสมาธินะ ถ้าจิตมันสงบแล้วมันออกรู้ ถ้าจิตไม่
 สงบไม่ออกรู้ โดยปกติเราไม่ภาวนา ทำไมเราไม่รู้ไม่เห็นอะไรเลย ถ้ารู้ก็รู้ด้วยตาเนื้อ ตาเนื้อ หู
 หนึ่ง นี่รับรู้เสียงได้

แต่ถ้าเวลาพุทโธๆ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ “มันจะมีเสียงกังวาน มีเสียงอะไรกังวานมา
 ไฉย! มันจะรู้จะเห็น มันจะมีแสงสว่าง” ทำไมมันเป็นอย่างนั้นนะ นี่ไง วิวัฒนาการของจิตใจ ถ้า
 จิตเป็นปุถุชนมันก็โดยสามัญสำนึกโดยประสาทสัมผัส ความเป็นมนุษย์เพราะมันมีจิต ถ้าจิต

คนตาย คนตายมันไม่รับรู้หรอก ซากศพมันไม่รับรู้อะไรทั้งสิ้น แต่ถ้ายังมีหัวใจอยู่ เห็นไหม มันรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส มันก็รับรู้ไปทั่ว

เราใช้พุทธโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันปล่อยวางเข้ามา ขนาดอัปปนาสมาธินะ ถ้าจิตสงบเป็นอัปปนาสมาธิสักแต่ว่ารู้ จิตอยู่ท่ามกลางกับร่างกายนี้ มันทั้งร่างกายนี้เป็นต่างคนต่างอยู่เลย เหมือนคนตาย จิตล้วนๆ ไร คนตายจิตออกจากร่างไป จิตล้วนๆ เพราะมันไม่เข้าอยู่ ร่างกายนี้ไง แต่ในสถานะของความเป็นมนุษย์มีกายกับใจ ถ้ามีกายกับใจถ้ามันลงอัปปนาสมาธิมันเป็นได้ขนาดนั้น

ฉะนั้น ถ้าเรากำหนดพุทธโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าความสงบระงับเข้ามาบ้าง มันปล่อยวางเข้ามา มันจะรู้จะเห็นที่ว่างออกไปรู้มิติต่างๆ ถ้ามีครูบาอาจารย์ที่ท่านต้องเป็นนะ ของสิ่งนั้นเป็นดอกไม้ริมทาง เป็นเครื่องล่อของจิต จิตแต่ละดวงขึ้นมา ถนนหนทางแต่ละเส้นทางของจิตสร้างมาแตกต่างกัน บางคนสร้างมากว้างแคบแตกต่างกัน อำนาจวาสนาถ้ามี อำนาจวาสนามาก เขาก็จะมีถนนหนทางที่กว้างขวาง ถ้าคนที่สร้างอำนาจวาสนาเล็กน้อย ถนนหนทางของเขาก็คับแคบ แล้วถนนหนทางของคนแต่ละคนมันก็มีดอกไม้ มีต้นไม้ มีสิ่งรู้ สิ่งเห็น แล้วเราก็ไปติดอยู่ริมทางนั้น

ควรจะมีเส้นทางนั้น เห็นไหม เดินไม่หลงทาง เดินไม่หลงทางมันต้องมีสติปัญญา มีสติปัญญาเดินด้วยมรรคด้วยผล เดินด้วยคุณธรรม เส้นทางของธรรม เราไม่ได้เดินเส้นทางของกิเลส ที่ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ เรารู้ด้วยประสาทสัมผัส พอจิตมันปลดปล่อยสิ่งใดเข้ามาบ้าง มันไปรู้เห็นสิ่งใดก็ไปเข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นมรรคเป็นผล มันเป็นมรรคเป็นผลไปได้ได้อย่างไร มันยังไม่เกิดมรรคเลย จิตมันยังไม่สงบจะมีกำลังพอที่จะไปเห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง เห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง เห็นไหม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุปผาเนิวาสนาสุตติญาณ ระลึกอดีตชาติได้ไม่มีต้นไม้มีปลายเลย จตุปปาตญาณกำหนดอนาคตได้ตลอด มันยังไม่ใช่ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าดึงกลับมา เห็นไหม อาสวัชชญาณ อาสวัชช คือมรรค มรรคมันไปชำระล้างอะไร อวิชชา อวิชชา **ปัจจัยาสขุขารา** **สังขาราปัจจัยา** **วิญญาน** อวิชชาทำให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ทำให้ยึดมั่นถือมั่น ทั้งครอบครัวของมาร องค์-สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประหัตประหารมันมาแล้ว

แต่พอจิตเราสงบเข้าไป ไปรู้ไปเห็น ตื่นเต้น ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเขารู้เขาเห็นมาหมดแล้ว แต่ครูบาอาจารย์ที่เป็นสิบแปดมงกุฎเขาไม่รู้ไม่เห็น เวลาเขาอ้างอิง เขาอ้างอิงของเขาด้วย คุณธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อ้างอิงคุณธรรมของครูบาอาจารย์แต่ก็อ้างอิงโดยผิวเผินอย่างนี้ ถ้าคนที่ประพฤติปฏิบัติเข้าไปมันจะรู้เลย สิ่งนี้ไร้สาระ แต่มันมีอยู่ มันมีอยู่

เพราะมันเป็นจิตนิสัย มันมีอยู่เพราะเวรกรรม คนทำมาไง คนทำสิ่งใดมา มันก็จะมีสิ่งนั้นแหละมาเป็นอุปสรรคของเรา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สร้างอำนาจวาสนามา ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ท่านสร้างมาขนาดนั้น เวลาเกิดมาที่สวนลุมฯ เห็นไหม “เราจะเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย” แต่ไปอ่านพุทธประวัติสิ เวลาท่านตั้งแปดปีศึกษาตักศิลาแล้วศึกษากลับมา พระเจ้าสุทโธทนะให้มีครอบครัว มันมีความทุกข์บีบคั้นหัวใจ กว่าจะได้ออกบวช สามภรรยาหลุดเกิดแล้ว ละล้าละลัง นี่ความทุกข์ใหม่? ไปศึกษาพุทธประวัติชีวิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังผ่านอุปสรรคมาขนาดนั้น แล้วพวกเราล่ะ?

เวลาจิต จิตของคนมันไม่เหมือนกัน อำนาจวาสนาของไม่เหมือนกัน ฉะนั้น เวลาครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติ จิตของใครคนนั้นต้องเป็นคนหรือคั้น มันต้องคนหรือคั้นความหรือคั้นเวลาถ้าปฏิบัติแล้ว ถ้าจะรู้เห็นสิ่งใด รู้เห็นสิ่งใดเราก็มีสติไป เรามีสติ เรามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ถ้ามีครูบาอาจารย์เป็นจริง เกาะพุทโธไว้ สติเกาะพุทโธไว้ เพราะสิ่งที่รู้ที่เห็นเพราะจิตมันต้องสงบระงับเข้ามา มันถึงเห็นได้ แต่เห็นแล้วมีสติหรือเปล่า บางคนเห็นแล้วตกใจ บางคนเห็นแล้วไม่ต้องการ แต่ต้องเป็นจิตปกตินะ จิตปกติถ้ารู้เห็นสิ่งใดสติมันพร้อม

แต่ถ้าจิตเจ็บไข้ได้ป่วย ถ้ามันจะรู้เห็น อย่างเช่น พวกเสพยาบ้า พวกที่เสพยาบ้าพวกนี้ เขาจินตนาการของเขา พวกเสพยาเสพติดเขาชอบเสพ เสพแล้วมันจินตนาการเพื่อเจ้อ เขาชอบอย่างนั้น จิตปกติเรายังแยะอยู่เลย เขาไปเสพยาเสพติดกัน

เขาว่า “ศาสนาเป็นยาเสพติด”

ขอให้มันติดเถอะ ถ้ามันมีอยู่จริง มันไม่จริงศาสนาไม่ใช่ยาเสพติด ศาสนาเป็นการหรือคั้นทำให้ชีวิตของสัตว์โลกพ้นจากวัฏฏะ ศาสนาเป็นการชำระล้างกิเลส ศาสนาอรหัตตมรรคเป็นผู้ปราบปรามครอบครัวของมาร มันจะไปเสพติดที่ไหน เราชวนขวยกันอยู่นี้ ทำเกือบเป็นเกือบตาย มันเสพติดที่ไหน

ฉะนั้น ถ้าจิตมันรู้มันเห็นสิ่งใดถ้ามีสตินะ มีครูบาอาจารย์ท่าน เรื่องแบบนี้มันจะเป็นอุปสรรคของคนที่ปฏิบัติ เวลาคนปฏิบัตินะ เพราะก็เราทำมา ถ้าใครทำมา ครูบา-อาจารย์จิตท่านคึกคะนอง เวลาจิตสงบจิตนี้ลอยหลุดออกไปเดินจงกรมอยู่บนก้อนเมฆ นั่งอยู่บนก้อนเมฆ มหัศจรรย์ขนาดนั้นแล้วใครจะแก้ เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านเป็นจริงนะ จิตคึกจิตคะนองต้องมีครูบาอาจารย์นะ แล้วครูบาอาจารย์ต้องรู้เท่า เพราะอะไร?

เพราะถ้าเราประพฤติปฏิบัติ ถ้าคนไม่เคยเห็นมันก็จะไม่เชื่อเอาว่าครูบาอาจารย์เวลาจะสงบเห็นตัวเองลอยขึ้นไปอยู่บนอากาศ เห็นตัวเองไปนั่งอยู่บนก้อนเมฆ มันจะสำคัญตนว่าตัวเองมี

คุณธรรมมากขนาดไหน แต่ความจริงแค่มันจะสงบเท่านั้นเอง นี่จิตคือจิตคนอง มันมีของมัน อยู่ ถ้ามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ท่านจัดการได้ แต่ของเราถ้ามันจะสงบมันจะไปรู้เห็นสิ่งใด แค่มุกมัดไว้กับพุทธโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิรั้งไว้ รั้งไว้สำคัญมาก ศีล สมาธิ ปัญญา ศีลคือ ความปกติของใจ

เวลาเราประพฤติปฏิบัติ ถ้ามันมีอุปสรรค แล้วทำสิ่งใดที่มันไม่สะดวก ทบทวนทันที ครูบาอาจารย์ทบทวนทันที นี่ไง ถึงบอกว่า**ศีลสำหรับพระปฏิบัติสำคัญมาก** แล้วจะพยายามรักษา จะพยายามทำให้ตัวเองมันคง มันคงเพราะอะไร? มันคงเพราะถ้าจิตของเรามีคุณธรรม จิตของเรามีสติปัญญา สิ่งใดที่มันผิดพลาดเราไม่ทำจริงไหม แต่ถ้าเราทำอะไรผิดพลาด มันจะเป็นจริงจะเป็นนิสัย จะเป็นความเคยตัว ถ้าความเคยตัวนั้นบาปอกุศล ทำแต่บาป นี่บาปกับบุญ เราจะเอาบาปหรือจะเอาบุญ ถ้าเราผิดศีลเราทำอะไรมันเป็นบาปไปทั้งนั้น จิตที่เป็นบาปมันจะทำสมาธิอย่างไร จิตที่เป็นบุญต่างหาก ถ้าจิตที่เป็นบุญต่างหาก ถ้าจิตที่เป็นบุญ เราก็อยู่ในศีลในธรรมไง ถ้าเราประพฤติปฏิบัติถ้ามีสิ่งใดที่มันทำแล้วมันติดขัดขัดข้อง ในวงพระกรรมฐาน ในวงพระปฏิบัติ เขาจะตรวจสอบเลยว่าเราปกติหรือเปล่า ถ้าไม่ปกติเขารีบปลงอาบัติทันที จะรีบปลงอาบัติทันทีเลยเพราะอะไร

เพราะเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา มันแสนทุกข์แสนยาก ถ้ามันแสนทุกข์แสนยากทุกคนจะทบทวนศีล ถ้าปฏิบัติแล้วมันไม่ได้นี่ทบทวนศีลทันที ถ้าทบทวนแล้วไม่มีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง เราพยายามตั้งสติ เราพยายามของเรา อดนอนผ่อนอาหาร พยายามต่อสู้กับมัน เพราะเวลาทำความสงบของใจได้ ถ้าจิตมันสงบแล้วมันมีความสุข ถ้ามีความสุขแล้วเราอยากได้สิ่งนี้

ถ้าอยากได้สิ่งนี้ ก็เลส เห็นใหม่ **อวิชชาขบเจจยา สงขาร** ความไม่รู้ในหัวใจ จิตมันมีอวิชชาคือความไม่รู้ ความไม่รู้ เห็นใหม่ ความไม่รู้มันต้องมีพญามารมีครอบครัวของมาร แล้วเวลาเราประพฤติปฏิบัติมันผิวนิยามมาก พอผิวนิยามมากนี่ลูกหลานของมารมันไม่ได้ควบคุมดูแล เราพุทธโธหรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิมันสงบลงได้ๆ ถ้าสงบลงได้นะ เราได้สัมผัสได้ สัมผัสนะ พุทธะ ถ้าสงบลงได้ก็สงบลงสู่ผู้รู้ ผู้รู้คือพุทธะ

ถ้าผู้รู้คือพุทธะ เราได้สัมผัส สัมผัสคือความสุขของเรา มีความสุขมาก มีความปรารถนา มีความอัศจรรย์มาก แล้วปฏิบัติต่อไป ก็เลสมันตื่นแล้ว นี่เพราะลูกหลานมันตื่น แล้วอวิชชา ยังไม่ได้ขยับเลยนะ ฉะนั้น เวลาทำความสงบของใจเพราะกิเลสมันดิบๆ กิเลสมันยังอยู่ที่ทั้งครอบครัว มันมีวิธีการที่จะทำให้เราล้มลุกคลุกคลานมาก

ฉะนั้น การประพฤติปฏิบัติเริ่มต้นนี้มันถึงจับปลัดจับผลู มันถึงยาก มันยากเพราะว่าเราต้องควบคุมดูแลเต็มที่ไง ควบคุมดูแลจนฝึกหัด นี่ไง ทบทวนศีล ทบทวนข้อวัตรของเรา ทบทวน

ทุกอย่าง อย่าง แล้วพยายามให้ก้าวหน้า ถ้าจิตสงบจนจิตตั้งมั่น จิตตั้งมั่น เห็นใหม่ จิตสงบแล้ว เมื่อไรเราจะฝึกหัดใช้ปัญญา ศิล สมาธิ ปัญญา นี่ปัญญาในพระพุทธศาสนาคือภาวนามย ปัญญา ภาวนามยปัญญาคือจิตสงบ จิตเป็นผู้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง

ดูสิ เวลาเราพิจารณาของเรา เราว่าเราพิจารณาไม่ได้ เราจับต้องสิ่งใดไม่ได้แล้วเราจะพิจารณาเมื่อไร เรานั่งไป เราเดินจงกรมไป เดินจงกรมมันก็เหนื่อย มันก็หิว มันก็เมื่อย ใจความเจ็บไข้ได้ป่วย ใจความเมื่อย ใจความหิวนั่นแหละ ถ้ามีสติปัญญาถ้าจิตมันสงบแล้วมันจะจับตรึงนั่นแหละพิจารณาได้ นี่พิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรมมัน พิจารณาของมันได้ พิจารณาอย่างนี้เป็นการศึกษาอันวิปัสสนาอ่อนๆ

เวลาของเรา เวลาจิตของเรา เห็นใหม่ จิตของเราที่มันหยาบ จิตของเราที่เป็นปุถุชนเป็นคนหนา เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาแล้วมันเข้าใจมันซาบซึ้งมันปล่อยวาง ปล่อยวางมันเป็นเรื่องโลกๆ มันเป็นเรื่องสุดมยปัญญา เป็นเรื่องจินตนาการ เป็นเรื่องของโลกทั้งนั้นเลย

แต่เราใช้ปัญญาของเรา เราใช้สติของเรา เรากำหนดพุทโธของเรา จนจิตของเราสงบเข้ามาบ้าง สงบเข้ามามันเกิดนิมิตเกิดรู้เห็นต่างนี่ เราก็มีสติปัญญายึดมั่นเอาพุทโธมัดไว้ เราใช้สติปัญญาแยกแยะไว้ว่าเราจะไม่เชื่อ เราจะไม่เห็นสิ่งใด นิมิตต่างๆ สิ่งที่เราเห็นมันจะพาเราออกไป เราจะไม่น่าไปตามมัน นี่ไม่ให้จิตส่งออก ให้จิตอยู่กับคำบริกรรม ให้จิตอยู่กับปัญญา อบรมสมาธิ ถ้าเราทำของเราจนมันมั่นคง มันมีกำลังของมัน เห็นใหม่ ถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นเวทนาเห็นจับต้องสิ่งใดได้นี่มันฝึกหัดใช้ปัญญา เห็นใหม่ วิปัสสนาอ่อนๆ

ถ้าวิปัสสนาอ่อนๆ เห็นใหม่ นี่ที่ว่าเวลาครูบาอาจารย์ของเราสอนทำความเข้าใจเข้ามา ให้จิตมันตั้งมั่นๆ จิตมีกำลังแล้วฝึกหัดของเราขึ้นมา ถ้าจิต จิต เห็นใหม่ จิตถ้ามันสงบแล้ว จิตที่มันมีกำลังแล้วจิตที่มันไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริงนี่ ฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญาอย่างนี้เขาเรียกวิปัสสนา วิปัสสนาคือภาวนามย-ปัญญา ภาวนามย ปัญญามันเกิดจากไหนล่ะ มันเกิดจากจิต มันเกิดจากความสงบ มันเกิดศีล สมาธิ มันเกิดสมาธิ สมาธิต้องเป็นสัมมาสมาธิ ไม่ใช่มีจฉา มีจฉาพอมันสงบตกภวังค์ ว่างๆ มีความสุข เวลาจะออกนี่เหมือนสะดุ้งตื่น เหมือนมันต้องยกขึ้น มันไม่ใช่สมาธิ

ถ้าเป็นสัมมาสมาธินะ เวลาเข้าสู่สมาธิ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธินี้รู้สึกตัวตลอด ละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไปมันมีสติรับรู้ตลอด เวลาไปพักอยู่ เวลามันคลายตัวออกมา ก็มีสติรับรู้ออกมาตลอด ถ้าเป็นภวังค์มันสะดุด มันมีการกระเพื่อม อากการกระเพื่อมอย่างนั้น มันไม่ใช่สัมมาสมาธิ มันเป็นมีจฉา มีจฉาเพราะอะไร มีจฉาเพราะไม่มีสติควบคุมดูแล เวลา

กระเพื่อมหรือว่ามันตกไปนี่มันหายไป มันหายไปก็ เป็นสมาธิห้วงตอ สมาธิห้วงตอ ก็เป็นพรหมลูก
 พัก แล้วก็บอก ว่า “เป็นสมาธิ สมาธิว่างๆ ว่างๆ” ว่างๆ อะไร

แต่ถ้ามันเป็นความจริงมันจะละเอียดขนาดไหน สติปัญญา มันจะต่อตลอดไป ถ้า
 ตลอดไปเวลามันคลายออกมา เห็นใหม่ จิตเห็นอาการของจิต นี่จับตรงนี้ได้ ถ้าจับตัวนี้ได้
 ใจจิตทำงาน วิปัสสนา ครูบาอาจารย์ท่านพยายามฝึกหัดให้เราทำสมาธิ พยายามทำให้เราทำ
 ความสงบของใจ ถ้าใจสงบแล้ว เห็นใหม่ นี่ที่เกิด ปฏิสนธิจิต เวลาเราเกิดเราไม่รู้ว่าเราเกิดมา
 อย่างไร เราไม่รู้ที่เกิด เรารู้ที่เกิดเพราะพ่อแม่บอกว่าเราเกิดที่ไหน

แต่ถ้าจิตสงบ เห็นใหม่ จิตสงบ นี่ใจ เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการ
 เกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับเป็นธรรมดา นี่เห็นตามความเป็นจริง แล้วถ้าจิตมันสงบ
 แล้ว จิตมันสงบถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ที่เกิด ถ้ามันเห็น
 ที่เกิดของมัน ถ้าเห็นที่เกิดเห็นสัจจะความจริง เห็นสติปัญญา ๔ เห็นใหม่

ใครเป็นคนเห็น? ใครเป็นคนเห็น?

จิตเป็นคนเห็น เห็นใหม่ ครูบาอาจารย์ท่านสอนแทบเป็นแทบตาย แต่เวลาเห็นต้องจิต
 มันไปเห็นเอง จิตมันมีกำลังของมันแล้วมันจับต้องของมัน มันพิจารณาของมัน ถ้ามันจับมันได้
 นี่วิปัสสนาอ่อนๆ ฝึกหัด ฝึกหัดมีการกระทำ นี่เดินหลงทางมานาน เวลาหาครูบาอาจารย์ ครูบา
 อาจารย์ก็พาออกไปชะรอบโลกเที่ยว ไปซักแม่น้ำทั้ง ๕ จะเทศน์ธรรมะนี้ก็พาไปเที่ยวดวงจันทร์
 ก่อน แล้วค่อยกลับมาภาวนา แล้วพาไปดวงจันทร์ก็ต้องมีค่าใช้จ่าย นี้อยู่แปดเลย

แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเราะ ไม่ต้องทำอะไรเลย หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ
 ค้นหาหัวใจของตน ถ้าค้นหาหัวใจของตนนี้ขั้นพื้นฐานเลย ค้นหาหัวใจของตน หาที่เกิด อะไร
 มันเกิด ถ้าสิ่งที่เกิดถ้าจิตมันสงบมันไม่เห็นกาย ไม่เห็นเวทนา ไม่เห็นจิต ไม่เห็นธรรมตามความ
 เป็นจริง เราไม่เห็นที่เกิด ถ้าจิตมันสงบแล้วเรามีสติปัญญาขึ้นมา เรายกษาของเราได้ เวลารำพึง
 ไป ถ้าคนมีอำนาจวาสนานะ คนมีวาสนาที่สร้างบุญกุศลมามากจิตสงบแล้วนี่กายลอยมาเลย
 เห็นชัด ชัดเจนเลย นี่จับต้องได้มหัศจรรย์มาก

เวลาฟังประวัติครูบาอาจารย์สิ บางองค์ท่านจะรู้จะเห็นของท่านมันเป็นความมหัศจรรย์
 เลย บางองค์มันไม่มี พอมันไม่มีต้องรำพึง ก็เราทำมาอย่างนี้ รำพึงให้มันมี รำพึงขึ้นมาถ้ามันไม่
 มีนะ ถ้าจิตมันสงบแล้วนี่สังเกตให้ดี จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นสติปัญญา ๔ นี่จำเป็นมาก
 ตรงนี้จะเป็นที่จะยกขึ้นสู่การฝึกหัดวิปัสสนา จะวิปัสสนาอ่อนๆ แก่ๆ ขอให้เป็นเถอะ อ่อนๆ ก็
 ฝึกหัดไป อ่อนๆ พิจารณาไปแล้วมันวาง พิจารณามันปล่อยวาง อ่อนๆ นะ

แต่คนประพฤติปฏิบัติมันมหัศจรรย์ ของไม่เคยรู้ ไม่เคยเห็น ได้แต่ได้ยินได้ฟังเขาว่ามา

แล้วเขาบอกมหัสจรรย์ๆ ใ้่มหัสจรรย์ก็มหัสจรรย์ของครูบาอาจารย์ ไม่ใช่มหัสจรรย์ของเรา ถ้าเราจับได้

เวลาคนเป็นปุถุชนคนหนา คนหนานี้ะ มันกระทบสิ่งใดเป็นเหมือนคนพาล คนพาล คนผูกอาฆาต คนที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนคือคนหนา เวลามันเป็นกัลยาณปุถุชน คนบางเบา เห็นแล้วอยากช่วยเหลือเจือจาน เห็นแล้วอยากจะทำคุณงามความดี แล้วเวลามันยกขึ้น จิตสงบแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นแล้วฝึกหัดวิปัสสนาอ่อนๆ วุฒิมิภาวะของจิตมันแตกต่างกันเยอะนะ จิตนี้มันยกขึ้นสู่ ยกขึ้นสู่ไสดาปัตติมรรค บุคคล ๔ คู่ แล้วจิตที่เป็นปุถุชน คนหนามันยกขึ้นสู่กัลยาณชน แล้วถ้าจิตมันเห็นอาการของจิตที่มันจับต้องของมันเป็นตามความเป็นจริงนะ มันมหัสจรรย์ มหัสจรรย์อย่างไรละ

มหัสจรรย์ เห็นใหม่ คุณสิ เวลาปุถุชนคนหนาจะทำให้จิตมันมันคง เรา เห็นใหม่ ทบทวน ศีลของเรา ทบทวนข้อวัตรของเรา ทบทวนการประพฤติปฏิบัติของเรา เราต้องอดนอนผ่อนอาหาร เราต้องควบคุมจิตใจของเราเพื่อให้มีบาทมีฐาน ทำสิ่งใดก็เพื่อศีลเพื่อธรรม เพื่อสร้างคุณธรรม ทำขึ้นมาจนจิตมันสงบได้ รักษาที่แสนยาก เพราะเดี๋ยวก็เสื่อม เดี่ยวก็ผิดพลาด เดี่ยวก็ออกอุณิมิต นี้ก็ผูกพุกโไว้ อยู่กับปัญญาอบรมสมาธิไว้ จิตใจเราทำของเราจนมันมีฐานมันคงของมันขึ้นมา

เวลาจิตเห็นอาการของจิต เห็นใหม่ เวลาจิตเห็นอาการของจิต เห็นอาการของมันถ้ามันใช้ปัญญา ปัญญามันก็เกิดมรรคนี้ไสดาปัตติมรรค ถ้าไสดาปัตติมรรคมันพิจารณามันแยกแยะของมัน มันทำของมัน เราเห็นเลยแหละ ปัญญาอย่างนี้ก็มีด้วยหรือ ความรู้อย่างนี้ก็มีด้วยหรือ ความรู้ ความรู้มันเกิดจากอะไรละ ความรู้มันเกิดจากศีล สมาธิ เกิดปัญญา ถ้าปัญญาอย่างนี้มันเกิดมรรค จิตที่มันเกิดมรรค

จิตของเรา เห็นใหม่ โดยปุถุชนเขายังรู้จักว่าจิตเขาเป็นอย่างไร ยังเถียงกันอยู่ว่าคนเกิดมาจากอะไร วิทยาศาสตร์ก็ยังคงค้นคว้ากันอยู่นะ ยังค้นกันอยู่ว่ามนุษย์เกิดได้อย่างไร ตายแล้วไปไหน เขายังค้นกันไม่เจอ

แต่เรานี้หนักปฏิบัติๆ ใจของเรา เห็นใหม่ ใจของเรา เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วปุถุชนมันก็ไม่รู้ไม่เห็นของมันหรอก แต่ถ้ากัลยาณชนทำความสงบของใจได้ ใจมันสงบแล้วมันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง เราเห็นที่เกิดที่ดับ เราพยายามจะทำของเราอยู่แล้ว นี่มันเกิดมรรค เกิดมรรคเกิดผลในหัวใจ คนคนนั้น มหัสจรรย์นะ มหัสจรรย์ในการประพฤติปฏิบัติ มหัสจรรย์ในใจ

ในวงกรรมฐาน ในวงครูบาอาจารย์ของเรา ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ท่านจะกันไว้ให้เลย เพราะว่าต้องการเวลา ต้องการความสงบ ต้องการความระงับ ไม่ต้องการการคลุกคลี

ไม่ต้องการให้ใครมาถามปัญหา ไม่ต้องการให้ใครมาโต้แย้ง มันจะมีผิดมีถูกก็ให้เขาเกิดความ
จริงในหัวใจของเขาให้เกิดปัจเจกตั้ง สันติภูมิจึง ในการปฏิบัติมันล้มลุกคลุกคลานอยู่แล้ว ยิ่งใช้
ปัญญา เดียวกิเลสมันฟื้นตัวขึ้นมา กิเลสมันทำลาย มันทำให้การใช้ปัญญานั้นก้าวเดินไปไม่ได้
มันติดขัดไปหมด เรากลับมาพุทโธ กลับมาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ พอมีกำลังขึ้นมาแล้ว เราก็
ย้อนกลับไปจับสติปัฏฐาน ๔ แล้วใช้ปัญญาแยกแยะตลอดไป

ปัญญาที่แยกแยะถ้ามีศีลมีสมาธิที่เป็นกำลังขึ้นมา พอมีกำลังขึ้นมาปัญญามันคมกล้า
มันเป็นดาบเพชร พิจารณาไปมันถอยกรูดๆ เลย กิเลสมันวิ่งหนี กิเลสมันวิ่งหนีไปแอบ แอบรอ
ให้เอ็งเปลี่ยก่อน แอบรอให้สมาธิมันเบา เดียวมันโผล่มาอีกแล้ว เพราะเจ้าวิภูจักร

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนอดีตชาติไปไม่มีต้นไม่มีปลาย การเวียนว่าย
ตายเกิดไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่รู้ที่ภพที่ชาติ แล้วอวิชชามันครอบงำจิตดวงนี้มาตั้งแต่ไม่มีต้นไม่มี
ปลาย แล้วจะมากำจัดชำระกันในภพชาตินี้ สิ่งที่เรากระทำกิเลสมันเหนียวแน่น กิเลสมันพลิก
แพลง กิเลสมันต่อต้านตลอด กิเลสมันมีอยู่แล้วในใจของเรา

ธรรมะเราฝึกหัดขึ้นมา เรามีศีล มีสมาธิ มีปัญญาที่ฝึกหัดขึ้นมาได้ขนาดนี้ ก็เรามีครูมี
อาจารย์ เพราะเรามีครูมีอาจารย์เป็นหลักเป็นฐาน เรามีครูบาอาจารย์คอยให้กำลังใจ เราก็
ฝึกหัดของเรา ทำของเราขึ้นมา ฉะนั้น เวลาฝึกหัดใช้ปัญญาไปแล้ว ถ้ามันมีกำลังขึ้นมา มัน
พิจารณาไป มันปล่อย มันถอย มันร่นนะ พอมันถอย มันร่น ความสุขของสัมมาสมาธิ ใ้โฮ!
ความสุขมาก

ความสุขของขั้นของปัญญา เวลาที่มีศีล มีสมาธิ แล้วมีปัญญาแยกแยะขึ้นไป มันมี
ความสุขเพราะอะไร มีความสุขเพราะมันวิ่งมันว่าง มันได้ถอดได้ถอน มันได้ชำระ มันได้ทำ
ความสะอาดของใจ มันมีความสุขไปอีกแบบหนึ่งเลย มีความสุขจนทำให้คนที่ดูผิวภาวะอ่อนแอ
เข้าใจว่านี่คือผล ทั้งๆ ที่มันเป็นตทังคปหาน มันเป็นผลชั่วคราว ชั่วคราวเพราะกิเลสมันหลบหนี
ไป รอให้เราประมาทเดินเล่น แล้วมันก็กลับมาทวงที่มันคืน พอทวงที่มันคืนเราก็ล้มลุก
คลุกคลาน

นี่เดินหลงทาง เดินคือการประพฤติปฏิบัติ เดินคือการขวนขวายมาตลอด แล้วเวลา
ประพฤติปฏิบัติไปต่างๆ ที่ว่าใช้ศีล สมาธิ ปัญญา จนเป็นกำลังของเราแล้วตทังค-ปหาน แล้ว
เวลาลืมตนลืมตัวไม่ทดสอบไม่พิจารณาซ้ำๆ ไม่พิจารณาของเราให้มันมั่นคง พอมันเสื่อม
เพราะอะไร เพราะกิเลสมันหนีไปแอบ มันหนีไปแอบจะเอาคืน มันไม่ใช่ว่าทำลายมัน กิเลสมัน
เจ้าเล่ห์ มันไม่ยอมจำนนง่ายๆ หลอก

ฉะนั้น มีครูบาอาจารย์ท่านให้ตรวจสอบ ให้เข็กรู้แล้วซ้ำเล่าๆ เวลามันขาด เวลามัน
ขาดมันต้องมีขาด คำว่า “เวลายันขาด” มันสมมุติเพชฌพาน เวลาคณะปฏิบัติขึ้นมา ตทังค

ปทาน สมุจเฉตปทาน ถ้าคนยังไม่ปฏิบัติไม่เข้าใจหรืออก แล้วคนที่ชี้ไม่มันก็พูดซ้ำๆ ซากๆ นั่นนะ

แต่ถ้าเป็นความจริงมันแตกต่างกัน มันเห็นความแตกต่างไง ว่าชั่วครวกับเวลายัน สมุจเฉตมันแตกต่างกันอย่างไร เวลายันต่าง กิเลสตาย หลานมันตาย ถ้าหลานมันตายเพราะพิจารณาแล้วหลานมันตาย พอหลานมันตายขึ้นไป ครอบครัวยังมาไม่สมบูรณ์ ถ้าครอบครัวยังมาไม่สมบูรณ์นะ มันจะเวียนว่ายตายเกิดไปตลอด ไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีต้นไม่มีปลาย เพราะมันเป็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำดีเกิดดี ทำชั่วเกิดชั่วหมุนอยู่อย่างนั้น

แต่ถ้าเวลายันขาดแล้วมันขาดกระแส พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม พอขาดกระแสละ ถ้าประพฤติปฏิบัติต่อไปอีก ๗ ชาติเป็นพระอรหันต์ แต่ถ้าปฏิบัติต่อเนื่องในชาตินี้ในปัจจุบันนี้ก็ชวนชวยด้วยการมีครูมีอาจารย์ไง เวลาครูบาอาจารย์ขึ้นมา เห็นใหม่ ท่านให้เห็นของเล็กน้อย ลมหายใจเข้านี้ก็พุท ลมหายใจออกนี้ก็โธ นี่เป็นบาทฐาน

ถ้าใครมีบาทฐานมีสัมมาสมาธิเป็นฐานที่เกิดที่ดับของกิเลสของธรรม อันนี้สำคัญมาก เพราะมันเป็นการกระทำที่เกิดขึ้น มันเป็นคน ๔ คู่ที่จะประพฤติปฏิบัติต่อเนื่องกันไป จนถึงที่สุดการประพฤติปฏิบัติไง เราทำความจริงของเราไง เราชวนชวยกันมาไง เราเพื่อคุณธรรมของเราไง

ฉะนั้น เราเดินตามครูบาอาจารย์ของเรา เดินตามครูบาอาจารย์ของเราด้วยเก็บเล็กผสมน้อย ให้เห็นคุณค่าของการทำความสงบของใจ การทำความสงบของใจสำคัญมาก เพราะมันต้องมีตัวจิตเป็นตัวการกระทำ มันต้องมีสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน แล้วมันจะเกิดงาน เกิดการกระทำ เกิดมรรคเกิดผลขึ้นมาในดวงใจดวงนี้ เอวัง